

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1967 ч.
ДЕКАБРЬ
27
СРЕДА
№ 303 (6839)
Өртээ 2 көп.

ХУУСАА БЕТИНДЕ

1967 чылда саазын бүдүрөр талаа-биле план хуусаа бетинде күөсеткен. Чыл пландан ажыр 70 миллион тонна ажы саазыны бүдүрөр.

Эт болгаш сүт үзүстүрүүнү ажалданчылары күрүенниң чиг-эт курлавырларыннан эт, мал саржаа, чалай сүт, продукцияны, колбаса кызылдары, консервалары бүдүрөр талаа-биле чыл план хуусаа бетинде күөсеткен. Эрткен чылдык-биле деңсөөгө, үшүтүтү бүдүрүр 14 хуу, колбаса кызылдары 11 хуу, консервалары — 10 хуу көүдүз.

Азыр-чез үзүстүрүүнү ажалданчылары күрүенниң чиг-эт курлавырларыннан үшүтүтү бүдүрөр талаа-биле чыл план хуусаа бетинде күөсеткен. Эрткен чылдык-биле деңсөөгө, үшүтүтү бүдүрүр 14 хуу көүдүз.

Чик үзүстүрүүнү бүдүрүрүлгө төрөлүшү коллективтерин улуугун херегелдери бараштарыга совет кижилерин улам улагыш турар херегелдери чече хандылары дээш демисептишпаса, хөөч-саазы, аял, дүк бүдүштүгү болгаш торгу пөс, аргызыл хөп беле хөп ашкыр бүдүрүрүлгө чыл план хуусаа бетинде күөсеткен.

РСФСР-нің Топ статистика эргелетиниң аймактык бөлүгү азыр-чез республиканың үзүстүрүлгө бүдүрүлгөниң нияти хемчөөлө-

ниң болгаш кылымдарың эр чутуу хөтөрлерин хөй курууун бүдүрөр талаа-биле чыл план хуусаа бетинде, декабрь 26-да, күөсеткен.

Украин ССР-нің үзүстүрүүнү ажалданчылары бүдүрүлгөниң нияти хемчөөлөниң талаа-биле чыл план хуусаа бетинде, декабрь 22-де күөсеткен. 1966 чылдык-биле деңсөөгө, үзүстүрү продукцияны бүдүрөтү 9,7 хуу көүдүз.

Чыгыш төмөтүгө чөйрө планда азыр хөй санын хөтөр-дөш, нефть, газ, дөмөр болгаш марганец, руда, электрэнергия, химия продукциясы, машина болгаш дөриятте, удуштун херегелдери бараштары бүдүрүтү түндүр.

Болгаш Горький, Калинин болгаш Пенза областтарын, Коми, Марий, Удмурт, Якут, АССР-лерин үзүстүрү бүдүрүлгөниң коллективтерин продукцияны эң чутула хөтөрлерин бүдүрүтү түндүрүшүн, нияти хемчөөлөниң чыл план хуусаа бетинде күөсеткен. (СЭТА).

ЭГЕЛЭЭШКИН БОЛГАШ ПАРТИИЖИ АГИТАЦИЯ

Улуг Октябрьның 50 чыл оюн байырлап эрттиргенивис соон дарый ийги бежен чылдың куш-ажылыч хүнериниче кирипкен бис. Бистин улузу-вус ону бодунуң чогаадычы күжүнүң кайгамчык чечентелишининиң үезинде эгелээш. Чурттуң муң-муң бүдүрүлгө коллективтер, оң иштинде көдөз ажал-агынын ажал-ишчилери «БЕШ ЧЫЛДЫ—ХУУСАА БЕТИН-ДЕ!» деп лозунуну адаа-биле чарышты калбарганнар. Ында миллион-миллион совет кижилерниң чогаадычы куш-ажылыч кол сорулгазының алыс узтазы сиңиккен болгаш илгерилеттинген.

Партияның XXIII съездининиң шийтпирлерин чедишининиң күөсүдир дугайында ажал-агынын сагыш чогаашынын, патриоттуг бот-идеякениниң үлөгөр-чижээш, бистин республикага база-ла мурунда чылдарда дөг, таңдымылар көргүсөннер. Юбилейлик чылда чөдип алган чедишининиң бижыглап, база оон ыкый хөгжүтүшүш, олар ажал-агы тугузуушукунга чаа бедитерин алыр дээш, «Беш чылды—хуусаа бетинде!» деп улуг эгелээшкенин идип ундүргенер.

Эгелечилерниң планы дидим: күрүнеге тараа садарының беш чыл планын—келер чылын, а эт, сүт, дүк садарын 1970 чылдың ноябрь 7-де күөсүдирин хүлээш, республиканың бүгү ажал-ишчилеринге ийги-гынын ундүргөн. Таңдымылар бо бүгүнү көдөз ажал-агыга эртемнин болгаш техниканың чаа чедишининиң, муракчы дүржүлганың непердел, куш-ажылыч организациязын эртемге ундүлгеп, чоруткыш чөдип алырын планнап турар.

Эгелечилер оларның эдаанда, үстүнде комалары — улуг-хамчилер, каа-хамчилер болгаш өскө райондарының ажал-агыларынның ишчилери дөткөөш. Каа-хамчилер күрүнеге тараа садарының беш чыл планын үш чылда, ээтин, сүтүн, дүктүн — дөт чыл оң аш иштинде күөсүдирин хүлээш, эгелечилер-биле социалист чарыштыгылар. А улуг-хамчилер ол улуг эгелээшкенин изин-биле дөткөөш—беш чылдың планын аналгаларын хуусаа бетинде күөсүдир дээш тодагай хүлээлгелерин ап, ажал-ишче шынып кирген. Ынчаарга «Сүт-Хөл» совхозтун хойжулары Орнак Даны-Намчал биле Олар Доржу оларын сөзү бо-дур:

— Юбилей чылында чүс хойга онааштыр 123—126 хураганна алган бис. Беш чылды хуусаа бетинде күөсүдир дээш ол көргүзүгү улам быныгы-лп, ам-даа невуадыр бис. Дөттин тур бис, таңдымылар! Бо дөг хайынчын изиг күөсүдөр чөкөл, муң-муң! Биргээр чугаалаарга, «Беш чылды—хуусаа бетинде!» деп бүгү чуртта калбарган бистин хүнеривистиче бо улуг эгелээшкени Тыва АССР-де массалыг дөткөмчени алган. Мынчангаш коммунистиче материал-техниктиг баазанын тугузарының бир чарылбас кезин болур беш чыл планын хуусаа бетинде күөсүдиринге улуг ролду тус-тус ажал-ишчилерин, бүдүн-бүдүн коллективтерин муракчы дүржүлгөсү ойнар апар. Ындыг болганда бо хүнериниң улуг эгелээшкенин муракчы дүржүлгө чарылбас, сырый холбоалыг, оон бир кезин болган турар ужурул.

Уениң бо чутула негелдиз амдыралда канчаар боттанып турары? Чүс хойга онааштыр 120 хураган алгаш, ээр, чүгениң ая-биле шаңнат-ман—Таңдыга «Тилелге» совхозтун хойжуу Куулар Даны-Серенини болгаш үстүнде ады кирген хойжуларын, бо чылдың эртен айларының дүргүзүш бир инектен-не 2500-тен 3007 кг чөдир сүт саап алган «Менеей» совхозтун саанчылары Мария Сабельникова, Лидия Серенева, Зинаида Кравченко, Матрена Хроменко оларын болгаш еселериниң-даа дүржүлганын канчаар непердери турар бис? Оң чамыч чүр! Ол бүгү күнү-жүзүң болган бе? Бистин аналгалары боттандырының улуг идиг бедитериниң бо айтырылгар СЭКП райондарынын, ажал-агыларда парти-номдарың, чө-чөрдө партия эге, комсомол, профсоюзилер организацияларының болгаш Советтериниң ичизиниң төвүчөгө турар ужурул. Ынчаарга республиканың саанчылар конкорузуңга 104 сүт-бараан фермаларының коллективтери киришкен болгай. Бирги чөр — межегейилерин болган. Хөй сүт бүдүрөр дээш ында партия, профсоюзилер организациязы өскө агитациядан эгелээш, саанчыларның өрөдөлгөсү, амдырал-чуртталганын экинчилери, олар-белчири таарыштары дээш дыма хөй организациястыг амдыралы мылган. Ол анызылыг эгелээшкенин бүгү-нитинин бол-жун дээш агитацияны партияны принципалыг өзү-биле чорударын кол-лектив бүрүзүңгө чөдип алган турары аныг уениң чутула сорулгазының бирээзи болур. Ындыг болганда оларын дүржүлганын өрөтөн, ол ажал-агыга өскө ажал-агыларын удуруучулары, саанчылары чүгө аалчы-лар болуп барып болбазы, ол чөре күзөңгич.

Мөөн-биле кады муракчы дүржүлганы непердериңде идеология фронтунуң чутула участого болур районнар төптөинде тургустунулаан радио дамчыдылга редакцияларының ролу улуг. Бистин шолбанбарысты-тыг дүржүлганын пропагандалаар хөреке Каа-Хем, Улуг-Хем, Барың-Хемчи райондары радио дамчыдылга редакциялары өскө чедишиниң-непердиг. Чижээ, СЭКП-нің Улуг-Хем районуң чанында радио дамчы-дылга редакциясы муонанчы дүржүлганы бүгү-нитинин болдулар дээш шулуугу амжалдап, хойжуларын, саанчыларын, таразыларын, тусий артемистериниң чутузын дөргөсү К. Содан, «Куш-ажылыч» партком хөтөзөңнөр чөвүлелиниң даргазы М. Балдан, «Найырал» совхозтун партком колхозтун муракчы саанчызы М. Балдан, «Найырал» совхозтун партком секретары О. Кара-Донган олар муракчы дүржүлганы непердери талаа-биле радио дамчыдылганың эң-не идеялык кириш туралар. Мурун-да бо талаа-биле ажалы хирелти турган Тоюнун болгаш Таңдынын радио дамчыдылга редакциялары өөлөгү үеде бурунгар басымыны кылган. Ынчалза-даа муракчы дүржүлганы радио дамчылар пропагандалап тур-дарында хөректин алыс узтазы тодагайлашкан, чүгө санаа, фактылар-биле кызыгарып изаа чаңылчалан чөптөстөр ам-даа бар. Ону ший-тирдеп чабылар дээш, СЭКП райондары радио дамчыдылга редакция-ларының ажал планының негелдиз иштелдирин, оң күөсүдөзүнүн хүн бү-рү контрольга алыр ужурул.

«Беш чылды—хуусаа бетинде!». Бүгү чуртта калбарган бо улуг эгелээшкени амдыралга боттандыралда бүгү курамыларны үчөгүн ап, азымгалла кирир, бөгүнү шалыпчыны муракчы дүржүлганы дөргөсү бүгү коллективни болуру хандырар шаң идиг агитация ажалын чору-дары партия, комсомол, профсоюзилер организацияларын негеттинип тур-дар.

УЛУГ-ХЕМДЕ ЧАСКА БЕЛЕТКЕЛ

«Улуг-Хая» совхозтуң механизаторлары келер чылдың часы хову ажалдарында күженишкениң белеткенип турар. Хову-шөлдөргө чөмүшчидилге сөөртүр талаа-биле механизастаттыган эвенуу мында тургускан. Оң составында ес механизаторлар кирип турар болгаш оларын эргелдиз чүгүш болу дүжүр хөтөрлөргө чөдип «Беларусь», «Эк» чүдүрүчүлүгү бир «ДТ-54» деп трактор бар.

Кыргыз Хуурака удуруган ол авено ам үеде организтиг чөмүшчидилгелерин белеткен база хову же сөөртүр турар. Олар оң азыг километр чөреге хүнде беш-беш рейстерин кылып турган, кыска хуусаа шит-тылда 500 тонна ирдиң өдетки тарылга шөлүндө апарып токкен.

Кыргыз хову ажалдары дооскай сөөдүдө «Х Улуг хурал» колхозтуң механизаторлары көдөз ажал-агы машыналарын болгаш тракторларын сөптөргө кирген. Сөптөгөн дүр-

Тураскаалдыг ат

Октябрьның 50 чыл оюн байыр-лаарының бүдүзүндө «Совет эрге-чагырганың 50 чылы» деп атты че-дип алыр дээш чарыш бүдүрүлгө кол-лективтериниң, бригадаларының, фер-маларының арасында чоруп турган бол-гай. Ол чарышка «Тыва даг-дугу» комбинатта тууд эргелдиз эш Р. Губайдуллинниң бригаданы болгаш Л. Чернованын удуруган ээлек база киришкен.

Организаыг сөөртүлгө

«УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң №1 хову-трактор бригаданың ме-ханизаторлары күсү хову ажалдары чөмүшчидилгениң дооскан, ам көдөз ажал-агы машыналарының сөптөгөн чорутуушан, сабырынч ма-лчынырагы, фермалары ма-е, олар ишт болгаш тамык олар-дарже сүтү сөөртү чөдирин ор-ганизаыг чорудуп турар. Фермаларга, ырак, чоок олар-лар-

ЭКИ БЕЛЕК

Бир шахта 200 килограмм кургаг хөп чуур күчүлүг комбинат Барың-Хемчи районуң Кызыл-Маналык суурда азыттыган. Ол дөргө «Тыва-даг-дугу» тууд эргелелиниң туудужуларының кызыл-маналычыларга чаа чыл бүдүзүндө тууд берген эки бөлөз болган.

Планның 55 хуузуң—чааскаан

Эрваның айчылары бо чылдык бе-леткек контролында 10000 диниң, 20 кишти, 200 диниң дүжүр хү-лөөлөгөй. Декабрь айның сөөлүгү декадамында междө бугулар аларга 14364 дин, 30 кпш, 214 динга дү-жүлгөтүлгөн.

БАШАГЫ ХУРАГАННАР

«УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң Ак-Туруг салбырында хөй оодлаш-кыны эгелдиз. Хойжу Күлер Мон-гуш баштайгы оодлаан 130 хойдан 130 хураганнарам алган.

100.000.000 ТОННА СОВЕТ КАН!

СССР-нің Күрплен даргазының оралакчызы М. А. ПЕРЦЕВ-биле беседа (хөйлерини) тарап үнөр чоруту ээсөөдөй база болур. Совет Эвиле-линде шаң идиг ээсон каш шөндө-де агрегаттары амжалдап турар. Шаң идиг шөндө амжалдарын даштык чурттарда база-ла күжениш-кенин чорудуп турар. Ынчалза-даа ол амжалдар дилеп тыварынын ча-азындан амдызында үлөсөн. Ам дө-рөтүндө чогумалыг технология-да, ызыныштыг амжалдар дөргөтүл-дө тургустунма.

Эш Л. И. Брежнев Москвада чанып келген

Совет Украинаның 50 чыл оюнун байырла-лынга киришкен, СЭКП ТК-ның Чыгыне се-кретары эш Л. И. Брежнев Киевтен Москваже чанып келген. (СЭТА).

СССР-нің Министрлер Чөвүлелиңе болган ужурамышыкын

Автономут республикаларының министрлер чөвүлелериниң даргаларының көдөз ажал-агы айтырылганын башкарып турар оралакчыларының, крайбүүском-нарын, облүкүскомнарын даргаларының оралакчыларының 7 хонук семинары Москвага ажалын дооскан. Семинары РСФСР-нің Министрлер Чөвүлели органи-застан.

СССР-нің Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин декабрь 25-те Кремльге ол семинарын кир-жишчилери-биле ужурашкан.

Эш А. Н. Косыгин бодунуң чугаазына чоокку чыл-дарда чурттуң улус ажал-агынын хөгжүдериңиң чуту-ла кол айтырылганын чырыткан.

Ниятиниң куш-ажылычын бүдүрүчүлүгү бедитери-нин сорулгазынче болгаш ажал-агынын бүгү адырла-рында ону шийтирээрлерин аргаларынче, эртем-тех-ника дөргөтүлгөниң болгаш бүдүрүчү күштерин чогу-малыг сайгарып тургузарынын, 1971—1975 чылдар-да улус ажал-агынын хөгжүдериңе кол хемчөөдери-нин тодагайлаарының база чаа беш чыл планын тур-гузар талаа-биле кылдыр ажалды организмдарының айтырылганынче улуг күчөөңгө салдыган.

Эш А. Н. Косыгин оон ымай көдөз ажал-агынын хөг-жүдериңиң айтырылганын тодагайлап чугаалаан. Чуртка капитал туудуң хөтөөн үндөзүн-биле эки-ажидериңиң база чик болгаш азыр-чез үзүстүрүүнү хөг-жүдериңиң, чүүл-бүрү бараанынын чоңуң херегел-турары хандыларының эргежок чугуламынче ол чуга-га онза кичөөңгө салдыган.

Эш А. Н. Косыгин түнел кылдыр делегей байдалын тайытырлап чугаалаан. Ужурамышыңга эш А. Н. Косыгин-биле кады СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүну, РСФСР-нің Мин-истрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Г. И. Воронов, РСФСР-нің Дээди Советиниң Даргазының оралакчызы эш О. П. Болчина, РСФСР-нің Министрлер Чөвүлели-ниң Даргазының оралакчылары эштер А. М. Школьников, К. Г. Пысин, А. Е. Бирюков, К. М. Герасимов, В. А. Демченко, В. А. Дьяков, В. И. Чочемасов, Л. П. Лыкова. Бүгү-эвилелиниң «Сельхозтехника» каттыжымыкы-нын даргазы эш А. А. Ежеский, РСФСР-нің минис-тери болгаш эргелдиз удуручулары, СССР-нің Ми-нистрлер Чөвүлели биле РСФСР-нің Министрлер Чөвү-лелиниң аппараттарының харысалагы ажалдакчы-лары киришкен.

В. ГЕОРГИЕВИЧ фотоз. СЭТА-ның фотокорреспондент.

